Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84, Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur A. Zoetebier
Hoofdraadsman

EGO

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN NR. 10 - OKTOBER 1974 - 13E JAARGANG

Abonnementsprijs ƒ 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

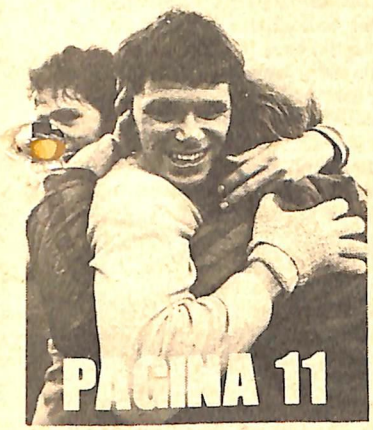

PAGINA 11

VROUWEN BEGINNEN HUN MENING TE GEVEN VOORDAT ERNAAR WORDT GEVRAAGD OP PAGINA 6

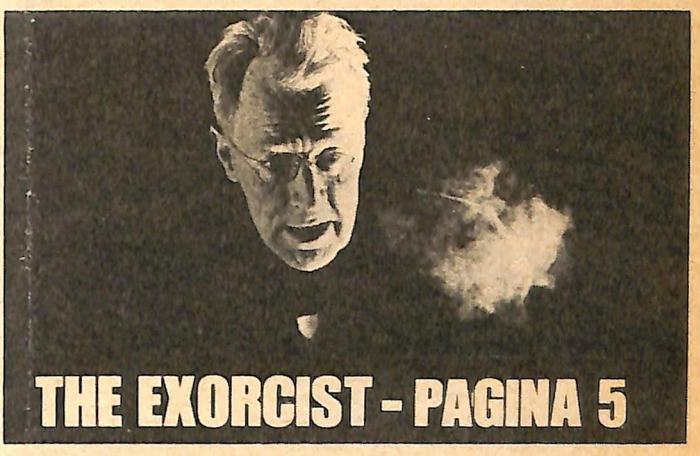

THE EXORCIST - PAGINA 5

Vaste medewerkers:
Frits Barend
Wim Jesse
Bert van de Kamp
Peter J. Morée
Rien Robijns
Casper Vogel
Bert Vuijsje
Dick Zaal

EN VERDER LITERATUUR OP PAGINA 3 DISTRIKTS-MEDEDELINGEN OP PAGINA 9 EVENALS HET COORNHERTHUIS

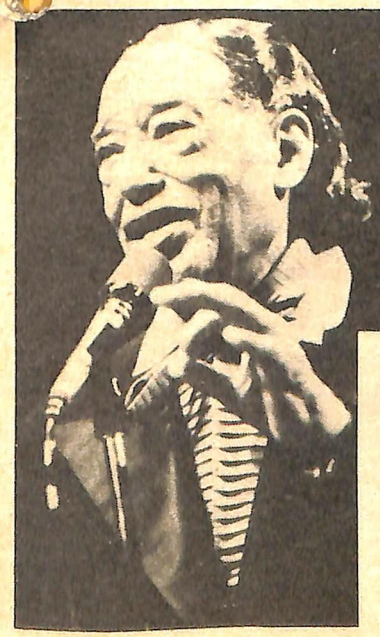

DUKE ELLINGTON'S LEVENDE MUZIEK PAGINA 10

PAGINA

alicia

HARDOP DENKEN PAG. 2

Sorry, Baboe

De advertentie over de volle breedte van de krant had z'n werk weer gedaan. Aandacht gevangen, eentiende seconde is genoeg en je leest verder. „Echte sateh-saus komt nu óók uit een makkelijk pakje. De nieuwe sateh-saus van Knorr. Even lekker als in het land van stille kracht en tempo doeloe. Maar wel een stuk makkelijker: sateh-saus uit een pakje. Dat betekent geen geklieder meer met onhandige potjes, en altijd precies de juiste hoeveelheid. 2 zakjes in een pakje voor 3 dl sateh-saus: 1.58". En als je de bon invult nog 's 40 ct extra korting, uitleveren — nee, hier verschrijf ik mezelf, er stond uitknippen en inleveren bij de winkel, alsof je daarmee toch niet een stukkie van je koopgedrag uitlevert.

Ik schrijf die advertentie maar even over, uit kwaadheid: je wordt er beroerd van. A van die tekst en van alles waar hij als monument voor staat (daar kom ik nog op) en B ongetwijfeld letterlijk, want die troep uit zo'n pakje is niks, weet ik, sinds Ansje vorige week in een moment van luiheid zelf geen sausje bij de kip maakte zoals meestal, maar een of andere Hawaii-poeder kocht, water erbij en je moest geloven dat je kip baadde in een verrukkelijk mengsel van ananas, tomaat, weet ik wat meer: het was walgelijk, flauw en smerig, zonde van de centen, en zeker van het eten. We zaten er met treurige gezichten bij.

Sorry Baboe, in letters van 5 cm hoog en 3½ breed, we kunnen het net zo goed als jij, maken er poeier van; voor een leuk prijsje haalt onze klant jouw tempo doeloe, stille kracht en verborgen bron geconcentreerd, vermalen en verpakt in huis.

Kende je onze kracht? Wij verleiden mensen die misschien in een woordenboek (dat ze niet eens hebben) moeten opzoeken wat baboe betekent, via die eentiende seconde, plus 11 plus 40 ct voordeel (denken ze, want ze rekenen niet — zoals wij — alles uit dus vergeten ze de tijd is geld van het advertentie lezen, uitknippen, naar de winkel lopen, met je bonnetje in de hand wachten tot je aan de beurt bent tot je 2 pakjes koopt, waarvan er 1 wel weggesmeten zal worden), waar was ik. Baboe, onze kracht, hoewel je er al omstandig mee kennis maakte, laat ik onze kracht — minstens even stil als die van jou — proberen duidelijk te maken.

Wij noemen dat hele proces van saus bereiden van jou, ingebed in een cultuur, want jij leerde het van je moeder enzovoort, met de middelen en smaak van het land, het klimaat, de bodem; dat stukje cultuur noemen wij *kliederen*. Dat hele tijd en plaats bepaalde stukje werk, het weten van de juiste maten en hoeveelheden, dat is ons veel te veel gedoe. Wij hebben een truc, die noemen we *instant*, en daarmee hebben we in één klap, waar jij een deel van je leven in terugvindt, telkens weer.

Maar wij maken ook produkten voor mensen die daar niks meer van weten. Die eten, lekker eten, alleen zien als consumeren, en alles wat er omheen zit en er eigenlijk bij hoort, daarvan losgemaakt hebben. Eten is voor jou: de arbeid van het bereiden, de tevredenheid dat het smaakt, het genot van de maaltijd, en alles wat daar bij hoort als het afwassen, schoonmaken, om een volgend keer opnieuw te beginnen.

Onze mensen, baboe, sorry, zijn afgestompt, ongevoelig geworden voor zo'n cyclus, ze hebben voor dat lastige, tijdrovende begin en eind, bereiden en afwassen, machines gemaakt. Ze hebben in hun cultuur het begrip eten vervangen, beperkt kan ik beter zeggen tot consumeren.

En wij van Knorr, baboe, ja wij passen ons daar niet alleen bij aan, wij stimuleren het, marktontwikkeling of zo'n woord bestaat daarvoor, het dient onze buidel en de werkgelegenheid, dus de buidel van al die lui, die zo dadelijk ons sausje moeten kopen. En om eerlijk te zijn, baboe, veel méér interesseert ons niet. Dacht je werkelijk dat wij ons druk kunnen maken om onze maatschappelijke verantwoordelijkheid als producent? Onze soepen en sausjes mogen niet bedorven ingeblikt worden, op dat punt stellen wij hoge eisen aan machines en personeel. Maar over andere maatschappelijke gevolgen van onze produktie moet je niet zeuren, baboe.

Dat jij erbij bent gesleept met je geklieder en onhandige potjes was het idee van ons reclamebureau. Dat zou namelijk de mensen aanspreken. Die stille kracht was net op de televisie, anders had ook geen hond daarvan gehoord. Tempo doeloe, ook zo'n vondst, daar zijn die reclame-jongens goed in. En het leukste van alles is dat ze suggereren dat je die hele sfeer van het Verre Oosten, het ouwe Indië, het geduld, de eetcultuur hup in een pakje in huis haalt voor een paar centen. Hetzelfde, maar dan veel makkelijker. Straal water erop en sorry, baboe, je staat daar mooi voor joker met je eeuwenlange gemodder.

Neem ook een afwas-machine en je bent weer handig bij de tijd, al kunnen we dan niet meer via geheel verzorgde ITE-vliegreizen genieten van je gracieuze door de tijden intact gebleven cultuur. Zoveel verschil maakt het trouwens ook weer niet of we in Djakarta bij Hilton logeren of jou op super 8 filmen bij je afwasmachine. We hebben ons cultuurverwoestende werk toch al gedaan, alleen denken wij nog steeds dat de schade beperkt is gebleven tot landen als het jouwe. Gelukkig hebben ze hier nog niet in de gaten dat we onze eigen cultuur verwoesten met al die onnodige instant-troep, dat we de werkelijkheid reduceren tot een straal water met korting. En zolang ze dat nog niet zien, kunnen we doorgaan: zonder misselijk te worden van ons eigen pakje en de verwoestende onbenulligheid waarmee we het anderen in maag en hersenen splitsen.

CASPER VOGEL

HARDOP DENKEN

Durk van der Ploeg en Jan Arends

Negen jaar geleden las ik — Natte Sneeuw — van de Zweedse schrijver Stig Dagerman. Meer recent, enkele maanden terug, tijdens een vakantie die vrienden en kennissen geen ansichtkaart opleverde met het traditioneel — kruisje — ter hoogte van het plaatselijke hotel, verbleef ik [illegible]en achtereen bij — Gedichten — van M. Vasalis. Een bundel uit 1954, waaruit ik o.a. noteerde:

Dat ik u zien moet en u niet kan zijn,
van u gescheiden door mijn eigen ogen,
dat gij daar zit, zoo buiten mij geboren,
het doet als een geboorte pijn.

Nu, september '74, aantekeningen makend over nieuwe boeken van Durk van der Ploeg en Jan Arends, *staan* de regels van Vasalis nog, en herlees ik dat ene verhaal uit — Natte Sneeuw — waarin een vrouw zich in haar slaapkamer heeft opgesloten (kussen over haar hoofd getrokken), en haar zatte echtgenoot, met even zatte en luidruchtige vrienden en vriendinnen, hoort thuis komen. Geklop, gebons op de deur, stilte, gefluister, gebonk; de feestgangers die het tenslotte opgeven en de vrouw laten waar, en voor wat, zij is (...) „Hoe eenzaam moet ik mijzelf maken dat eindelijk iemand mijn eenzaamheid zal ontdekken en mij zal redden, en mijn deur inslaat?"
En uit de inleiding van de vertaler Jan Bernlef, rond en over Stig Dagerman zelf, (...) „In oktober 1954 schrijft hij aan een vriend: „Op een of andere manier is mijn leven in het slot gevallen en ik weet niet hoe ik het er weer uit kan krijgen. Ik kan niets meer, niet meer schrijven, niet meer lachen, niet meer praten, niet meer lezen. Ik voel dat ik overal buiten sta. Als ik met mensen samen ben, moet ik mij dwingen te luisteren naar wat zij zeggen om op de juiste ogenblikken te kunnen lachen en zelf heb ik geen mens meer wat te vertellen. Toen ik laatst in „De Steppenwolf" (van Herman Hesse — J.B.) las, viel het mij op dat ik daar familie van ben. Net als hij behoor ik tot het geslacht der zelfmoordenaars, d.w.z. niet tot hen die noodzakelijkerwijs de hand aan zichzelf slaan, maar tot hen die de dood altijd bij zich hebben, voor alle zekerheid, om mee te praten, om op te hopen. Ik weet niet waarvoor ik leef (...)".
(Misschien ten overvloede, Dagerman sloeg uiteindelijk, zoals dat bijna deliktachtig heet, toch de hand aan zichzelf).
Van Durk van der Ploeg verscheen — Een vers graf — van Jan Arends, recentelijk, — Ik had een strohoed en een wandelstok — en eerder dit jaar — Lunchpauzegedichten —. Namen van auteurs, titels van boeken. Aan te vullen met de naam van de uitgever, de drukker, de omslagontwerper; bijzonderheden over het lettertype, etc. En het dan verder er maar bij laten. Verkrijgbaar bij elke erkende boekhandel. Met mogelijk nog als aansporing tot het eventueel aanschaffen van de boeken: „Dit werk mag je niet missen"; „Het verrijkt je leven in de stille winteravonden." Of, „Jammer, maar de schrijver heeft zo hoog gegrepen, dat hij er in iedere regel naast zit".
In mijn notities springt het — ik weet het niet — er talloze keren uit. Notities, die tot een leesbare, en vooral niet-chaotische, bespreking zouden moeten leiden. Immers de kritikus moet afstand weten te nemen. Het bevordert de helderheid, en de lezer wordt niet opgescheept met allerlei onnodige partikuliere gevoelens.
't Zal wel zo zijn. Maar voor mij ten aanzien vanVan der Ploeg en Arends, grotendeels onmogelijk. En wel, omdat het ondoenlijk en bijna onhygiënisch is, helderheid aan te reiken waar mysterie alleen maar op zijn plaats is. Ook al is het werk inhoudelijk nog zo duidelijk (sec) weer te geven.
In de roman — Een vers graf — wordt Ay, docent op een kunstakademie, door de direktie met ziekteverlof gestuurd. Overspannen? Te lastig? Hoe het ook zij, — Een vers graf — begint en eindigt in een psychiatrische inrichting, door Ay slechts „verlaten" via flashbacks en verbeeldingen.
Ook in de verhalenbundel van Arends, en in mindere mate in zijn — Lunchpauzegedichten — (jeugd)herinneringen, en werkelijkheid en fantasie die met elkaar konkurreren. Bij beide auteurs liefde voor en hang naar de (oer?) moeder, en de afzichtelijke gewaarwording steeds meer geïsoleerd te geraken, het gestigmatiseerd zijn en het langzaam maar zeker weten totaal vast te zullen lopen in en met zichzelf. Waarmee wij al niet meer op het *feitelijk* inhoudelijke gebied zijn, maar op dat onvertaalbare terrein van menselijke vereenzaming en wanhoop, waarvan iets moge opklinken uit het navolgende gedicht van Jan Arends:
Voor Prof. Dr. P. C. Kuiper

De dokter
maakte van zijn hand
een heel groot oor.
Een teken
dat hij mij wilde
verstaan.
Luisteren
naar mijn noden.
Daarom
schreeuwde ik verdriet.
Om hem
aan het lachen
te maken.
Maar
dat ging niet
want hij was doof.

Jan Arends spreekt in zijn verhalenbundel — Ik had een strohoed en een wandelstok — af en toe ook over een goede dokter, en van der Ploegs' Ay lijkt soms evenzeer zo nu en dan redelijke momenten door te maken bij zijn psychiater. Maar god, wat klopt er van de zojuist neergeschreven regel. Dat af te checken is een ONMOGELIJKHEID. Los van de afschuwelijke afhankelijkheidspositie waar respektievelijk Ay en Jan Arends-zelf bijna kontinu in verkeren, is er de angst bij hen. Een angst die in kapitalen geschreven, zelfs nog niets zegt of uitdrukt.
Of „moderner" geformuleerd: Niet is over te brengen. En juist daar nu, is het proza van Van der Ploeg en Arends bijna woord voor woord van doortrokken. Dat Van der Ploeg dat kamoefleert met soms moeilijk, bijna deftig taalgebruik, en Arends met simpele ironie en cynisme, wat doet het er toe. Beiden zijn net zo leesbaar als je jezelf toestaat. Wat dan evenwel niet logisch inhoudt dat zij te begrijpen zijn. Of je zou het als lezer moeten kunnen halen, het werk van deze schrijvers niet te etiketteren = op afstand houden. Hen (dus) niet afdoen als geschift, overdreven wanhopig, onnodig eenzaam.
Zonder te moraliseren, en het aldus doende, lijkt alleen *zo'n* benadering Van der Ploeg, Arends en de lezer niet in de isoleer te zetten. Maar juist het tegendeel te bewerkstelligen. De grens tussen normaal en afwijkend (wanhoop?) blijkt slechts een vaag stippellijntje te zijn, waarop niet alleen maar excentrieke schrijvers met hun hoe, wat, waarom en waarheen balanceren. Ook al pleegde Arends vlak voor het verschijnen van zijn gedichtenbundel zelfmoord en sterft Ay „gewoon".
Voor beiden lijkt op te gaan wat Jan Arends schrijft aan het slot van het eerste gedeelte van zijn — Lunchpauzegedichten —

Ik
ben niet bang
voor wat er
zal gebeuren.
Er zullen
witte dieren
door het veld
gaan lopen
en dat
zal alles zijn.

DICK ZAAL

De boeken van Arends, Van der Ploeg en Dagerman verschenen bij de Bezige Bij, te Amsterdam.
— Gedichten — van M. Vasalis, bij G. A. van Oorschot, te Amsterdam.

Willeke van Ammelrooy — Neerlands enige filmster, maar helaas in 'Alicia' tot broddelwerk gedwongen.

alicia
LIEFDELOOS BRODDELWERK

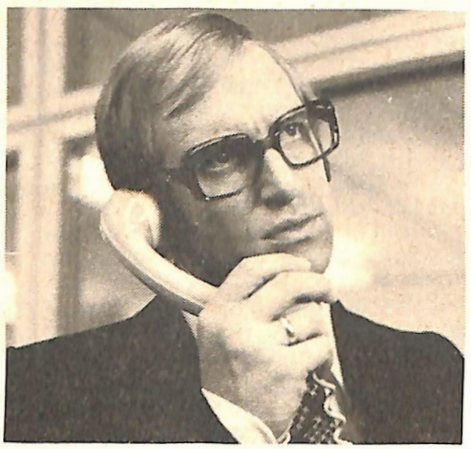

Hugo Metsers als Willem-Jan in Alicia ongeloofwaardig.

Willeke met Jeroen Krabbé — zwakke scène met hoe kan het ook anders sex als onderwerp.

Eén ding moet men Pim de la Parra en Wim Verstappen nageven: zij weten van wanten. Nietwaar, hun tiende speelfilm in nog geen acht jaar tijd werd vorige maand in maar liefst 17 Nederlandse bioscopen uitgebracht. En deze onberispelijke continuïteit roept een trots gevoel op bij de makers van „Alicia". Dit keer was Wim aan de beurt voor de regie en verzorgde Pim de produktie. „Alicia" werd opgenomen in 19 dagen, kostprijs onbekend — en het resultaat? Tja, over dat laatste kan men uren van gedachten wisselen. Verschil van mening zal er blijven, maar helaas bleek mij na de perspremière dat „Alicia" moet worden bijgezet in het schoonmaakhok, waar meer dweilen liggen. Het is een film, waarin tot vervelens toe over sex wordt gepraat, aan sex wordt gedaan (het zg. open en blooteffect) en met sex wordt betaald. Kleurloos, liefdeloos broddelwerk. Kortom, een film die in de bekende bocht van de Amsterdamse Nieuwendijk reuze op zijn plaats zou zijn, maar verder dient te worden bijgezet in het rariteitenkabinet.

Er zitten echter schitterende scènes die zó passen in de door menigeen versmade Barend Servetshow. Die scènes worden helaas gespeeld zonder de echte hoofdrolspelers, zodat Jerome Reehuis bijvoorbeeld de show steelt met zijn slapstickfiguur. En blijkt dat Cor Witschge ook iets anders kan zijn dan alleen maar Pipo de clown. Vast in dit rijtje is ook Carry Tefsen, die opnieuw laat zien welk een talent zij is. Sterk spel hoeft niet altijd gepaard te gaan met in je blote kont te lopen. Opmerkelijk is verder wel dat half camera-gek Nederland is komen opdraven voor de onbetekenende bijrollen. En hiermee is „Alicia" afdoende getypeerd.

Het is het verhaal over een getrouwd stel waarvan de vrouw Alicia (Willeke van Ammelrooy) het op een nacht te kwaad krijgt en man Willem-Jan (Hugo Metsers) en twee kinderen in de steek laat. Niks aan de hand, dat gebeurt wel meer en Willem-Jan reageert ook zo. Doch zijn pas verworven vriendin Anita (Mijanou van Baarzel) denkt er anders over. Die wil maar dat Willem-Jan naar de politie gaat om zijn vrouw op te laten sporen. Ondertussen beleeft Alicia allerlei leuke avonturen in bed. Na 100 minuten gebrekkig camerawerk zien we Alicia weer thuis. En Willem-Jan spreekt dan de historische zin: „Ben je klaargekomen?"

Dat is natuurlijk niemand ontgaan, evenmin als het feit dat een opgeblazen 16 mm ternauwernoood gepresenteerd kan worden als 35 mm. Het wordt zo een grofkorrelig produkt waar naar het benauwd kijken blijft. Jammer voor Willeke, die ik heus wat beters had gegund. Helemaal na haar interview met Bibeb in Vrij Nederland, waar ze het ondermeer had over „functioneel bloot". Dat was dan in deze duidelijk commercieel opgezette film niet te zien.

PETER MORÉE

THE EXORCIST - GRIEZEL EN KITSCH

Zo'n drie jaar geleden voltooide ene William Peter Blatty zijn manuscript „The Excorcist". Hij bewerkte zijn uitgever, die na ampele lezing van het omvangrijke werk onmiddellijk geld rook. Begeleid door een behoorlijke dosis publiciteit werd het boek omhoog gestuwd in de rijen der best-sellers-lijsten. Grof weg: the Exorcist werd een goudmijn.

Gezegd moet worden, dat Blatty een handig schrijver is. Hij gebruikte een oud verhaal over een priester die bij een 14-jarige jongen bovenwereldse verschijnselen ontdekte en die met de in zijn katholieke geloof bekende spreuken en riten te lijf ging. Dat verhaal bevatte een kern van waarheid. Die jongen had para-psychologische visioenen en hanteerde vreemde talen en gebruiken. Blatty perfectioneerde dit verhaal en larderde zijn roman handig met allerlei valse en vage mystiek. Gemixed met een behoorlijke dosis schrijftalent werd dit boek een uitstekend verkoopbaar produkt.

En zoals het altijd gaat, raakte Hollywood geïnteresseerd. Blatty werd benaderd door Warner Bros met het verzoek om zijn boek zodanig te bewerken dat regisseur John Boorman met die gegevens er een film van kon maken. Maar Boorman vond dit onderwerp veel te vaag, bovendien was hij bezig met de voorbereidingen van „Zardoz", een science fiction-film die volgens Boorman van meer belang was dan zo'n raar vertelsel over een meisje dat zo nodig de duivel moest spelen.

Exorcisme — letterlijk het uitdrijven van de duivel uit lichaam en geest — was een in vroeger jaren gevreesde bezetenheid van de ziel die door de katholieke kerk voldoende werd onderkend om priesters tijdens hun opleiding daarvan gewag te maken. Er is een aantal gebeden die van het exorcisme getuigen en bovendien was de functie van duiveluitdrijver in de katholieke kerk er net zo een als die van acoliet, lector of deurbewaarder. En zoals De Tijd — het oud-nieuwe weekblad 1e jaargang nr. 1 — zo treffend schreef: „... begrippen uit het Nieuwe Testament als satan, duivel, boze geesten en demonen zijn louter een weerspiegeling van tijdgebonden voorstellingen" (citaat uit het boek Afscheid van de duivel). Maar de Paus verklaarde onlangs: „... wie

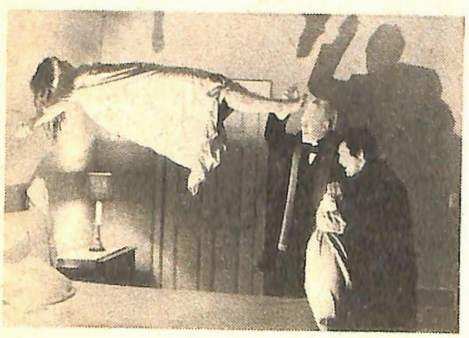

weigert het bestaan van de duivel te erkennen verlaat de kring van de bijbelse en kerkelijke leer". En: „... de grootste truc van de duivel is te doen geloven dat hij niet bestaat". Een aantal uitspraken die op zichzelf staan.

In ieder geval is William Peter Blatty er wél wijzer van geworden. Evenals de filmmaatschappij Warner Bros, die zoals is opgemerkt John Boorman in petto had als regisseur, maar uiteindelijk terecht kwam bij William Friedkin. Een regisseur met goud in zijn vingers, want eerder tekende hij voor The French Connection (vijf onderscheidingen!), The night they raided Minsky's, The birthday partij, The boys in the band. Een respectabele lijst van deze 34 jaar geleden in Chicago geboren regisseur.

Begonnen als jongste bediende op de postkamer van het zendstation WGN-TV zat hij twee jaar later al in de regiekamer. Hij maakte een documentaire over een ter dood veroordeelde (een man die al elf jaar op uitvoering van zijn vonnis zat te wachten). Die één uur durende film trok de aandacht van de festivaljury van San Francisco Films 1962: Niet alleen de eerste prijs viel hem ten deel, maar ook de belangstelling van producent David Wolper. Die zette hem aan drie documentaires voor één van de grootste tv-maatschappijen in Amerika, ABC-TV. Daar kwam producent Steve Broidy op de proppen met Good Times, het cameradebuut van het toen waanzinnig populaire duo Sonny and Cher.

William Friedkin begon de omvangrijke klus, die The Exorcist is, niet op z'n jan-boere-fluitjes. Baas Warner Bros huurde een aantal bekwame grimeurs, belichtingsexperts, trucage-mensen en cameraman Owen Roizman. Marcel Vercoutere bij-

Deze zwart-wit foto's geven maar een flauwe indicatie van wat de nieuwsgierige Exorcist-kijker in werkelijkheid ziet. Linda Blair, Max von Sydow, Ellen Burstyn, Jason Miller zijn de belangrijkste acteurs in dit pseudo griezelwerk vol (valse) symboliek.

voorbeeld zorgde voor de „special effects" (oftewel alles wat niet mogelijk lijkt, maar toch vertoond moet worden). Chris Newman met onder zich een staf van personeel tekende voor het geluid, niet zomaar wat lawaai, maar goed uitgekiend geluid vol angstige diepten en vreeswekkende hoogten.

Dat ook is het indrukwekkende aan de film, het technisch vernuft. Het horror-effect is goed uitgediept; er zijn effecten, die de toeschouwer koude rillingen geven; er is zulke schunnige taal te horen dat menigeen snel een kruis moet slaan, maar **er is geen film gemaakt.**

Een slap verhaal over een meisje, dat wonderlijk genoeg in het begin van haar puberteit (groeiende borstjes, beginnende menstruatie, apenliefde — ten opzichte van haar moeder) wordt bezocht door een klopgeest die het óók op haar lichaam heeft voorzien. Het wordt allemaal zo erg, zegt de moeder, een gesjeesde filmster met wallen zo groot als de Afsluitdijk onder haar ogen, dat er een priester aan te pas moet komen om de vermeende duivel uit te drijven. Geen nood, zegt de kerk, wij sturen u Max von Sydow. Hij heeft voldoende ervaring opgedaan bij Ingmar Bergman om geloofwaardig over te komen als priesteruitdrijver. Helaas delft de priester (en met hem zijn assistent) het onderspit. Beiden overleven de laatste stuiptrekkingen van de duivel niet, het meisje wel. O hoe pril is toch (geestelijk) geluk.

Kitsch, humbug, hocus pocus pas, wie zal het zeggen. In ieder geval wél een publiektrekker, want het bezoekersaantal is boven verwachting, aldus de pr-afdeling van Warner Bros. „Publiciteit is voor ons een levensbehoefte, negatief zowel als positief." Tja ...

PETER J. MORÉE

VROUWEN BEGINNEN HUN MENING TE GEVEN VOORDAT ERNAAR WORDT GEVRAAGD

Is het waar dat vrouwen de macht willen overnemen? Dat ze de Eerste en Tweede Kamer willen bezetten? Dat ze de directieverblijven van laten we zeggen Philips, DAF, Shell Nederland, Unilever, De Telegraaf, de Tros in willen nemen en de directeuren daarvan hoogstens nog als schoonmakers willen handhaven? Dat ze plannen maken om de hoogste posten ter land, ter zee en in de lucht over te nemen en de generaals alleen nog te laten plotten en typen?
Ja en nee.
Kijk, vorige week moest m'n zoon geld van de spaarbank hebben; hij had het te druk; ik ging maar werd aan het loket teruggestuurd: „alleen de vader kan geld voor z'n kinderen opnemen." Thuis nagekeken, jawel: Burgerlijk Wetboek art. 346: „de vader beheert het vermogen van het kind. Hij het vermogen, ik de sokken." En over een paar jaar zal die zoon in dienst moeten. Daar staan we nogal ambivalent tegenover. Stel dat we daar nu eens een reuzeruzie over zouden krijgen. Ik zou b.v. m'n zoon opruien tot dienstweigerings-overtuigingen en m'n man zou hem gewoon opvoeden in de trant van „dienst, goed voor u," en de ruzie zou hoog oplopen, wat zegt ons Burgerlijk Wetboek dan? „De ouderlijke macht berust bij verschil van inzicht bij de vader." Als er had gestaan: „bij het kind," dan had ik er nog vrede mee kunnen hebben!

Belangenbehartiging
Dat we bij zo'n mannenzaak als het leger nu is, geen vrouwelijke minister van Defensie hebben, is tot daar aan toe. Maar waarom hebben we in het volledige kabinet nooit meer dan precies één vrouwelijke minister? Waarom zijn de hoofdambtenaren op elk ministerie verreweg mannen en het schoonmaakpersoneel allemaal vrouwen? Waarom hebben die hoofdambtenaren een typiste/secretaresse, en waarom heeft die doodenkele cheffin geen typist? Waarom zijn in een ziekenhuis de hooggesalarieerde doktoren man en de lagergesalarieerde verpleegsters nog steeds in grote getale vrouw? (in de USSR is dat anders: daar heb je heel veel vrouwelijke artsen en specialisten — en wat gebeurt er? Het beroep daalt in aanzien, het salaris daarbij ook!). Waarom verdienen vrouwen in de textiel en de confectie voor gelijkwaardige arbeid minder dan mannen? Waarom studeren er zoveel meer jongens dan meisjes door na hun verplichte schoolperiode? Ach, en zo kan ik een hele EGO lang doorgaan. Als je dan vraagt: is het waar dat vrouwen de macht willen overnemen, dan zeg ik: voor de helft wel (al vind ik „macht' een ongelukkig woord), en is dat niet een kwestie van rechtvaardigheid? Maar als je mij vraagt: is het dát wat het feminisme wil, dan zeg ik: nee, we willen nog veel meer. Aan het eind van de 60er jaren zijn we met de vrouwenemancipatie in Nederland begonnen, met actiegroepen als MVM (ManVrouwMaatschappij). De grondeis van het feminisme was toen in hoge mate belangenbehartiging. We eisten voor vrouwen gelijk loon voor gelijke arbeid, gelijke kansen in onderwijs en beroep, ook vrouwen in de regering enz. (In deze denktrant zou ook gepast hebben: gelijke plichten, bv dienstplicht voor vrouwen zolang er een verplichting bestaat voor mensen rond de 18 jaar om op deze manier het land te dienen). Onze eisen wilden gewoon rechtvaardigheid (en die is er nog steeds niet; daar moeten we nog steeds voor opkomen).
Maar tegenover de arbeid zelf, het onderwijs en de beroepsopleiding zelf, tegenover het leger, de politiek enz. zelf, daar stonden we nog niet kritisch tegenover. We waren al blij dat we mee mochten doen.

Vrouwen en de economische structuur
Langzaam echter gingen onze ogen verder open. Vooral de Dolle Mina's gingen vanaf 1970 het sociale aspect nader analyseren. Ze stelden — en terecht — dat de achterstelling van de vrouw geen verschijnsel op zich was maar samenhangt met ons economische, „kapitalistische" systeem. Vóór het industriële tijdperk deden vrouw en man vaak niet voor elkaar onder wat zakendoen betrof, kleding en kaarsen maken, in het boerenbedrijf — maar sinds de industrialisatie is daar in veel gevallen een eind aan gekomen. De produktie van materiële dingen en ook grote delen van onderwijs en opvoeding vonden plaats buiten het gezin. De rol van de huisvrouw werd steeds onbelangrijker. Verdween het gezin daarom?
Nee, juist niet! Ons economische gezin

heeft het gezin met daarin de „onbelangrijke" huisvrouw juist heel hard nodig. Onze „kapitalistische" economie is er nl. op gericht om steeds meer op steeds goedkopere wijze te produceren. Huisvrouwen produceren alvast gratis: opvoeding, wassen, koken (kijk eens wat het kost als een huishoudster het moet overnemen!). Huisvrouwen lappen gratis hun moegewerkte mannen op, door als ze van hun werk komen, klaar te staan met eten, koffie en goede zorgen. Kan ie de volgende dag weer uitgerust en hoogst produktief aan de slag. Huisvrouwen zijn voor een producent de fijnste consumentengroep die er bestaat. Kijk maar naar de reclame: een goeie huisvrouw

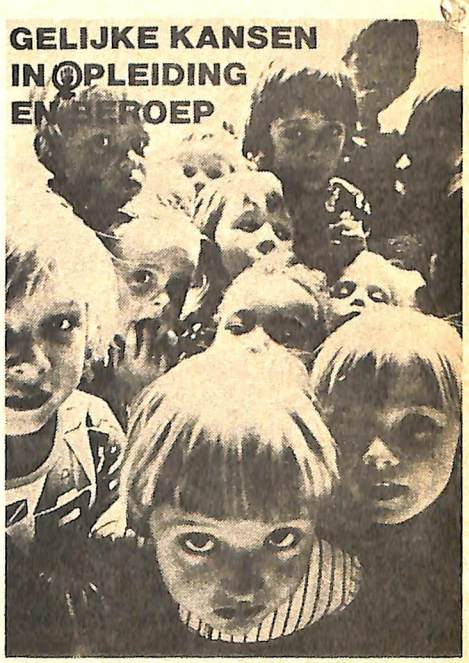

(en daarmee prikkelt men haar gevoel voor eigenwaarde!) zorgt ervoor dat er bier A, wasmiddel B, bankstel C, kaarsen en sfeermakertjes D, cosmetica en pijnstillertjes E in huis zijn. Huisvrouwen zijn ook de stok achter de deur voor mannen die niet zo'n zin hebben om veel te presteren; zij zorgen er wel voor dat hij blijft werken en promotie maakt, voor het gezin! Huisvrouwen voeden voor een groot deel ook de kinderen op, en omdat ze zelf meestal niet opgevoed zijn tot kritisch denken, voeden ze die kinderen ook niet kritisch op. Die zullen het bestaande systeem dan weer gemakkelijker voortzetten; ze zijn geconditioneerd zeggen we dan.

Geen wonder dat onze wetgeving (belastingen!) en het zakenleven het normale gezin met de thuiszittende huisvrouw erin, eenzijdig bevoordeelt!
En dan heb ik het nog niet eens over de groep werkende huisvrouwen: die vallen onder twee ellendes: ze moeten naast hun baan meestal het hele huishouden nog doen en in hun baan hebben ze meestal weinig promotiekansen en kansen op bedrijfsleiding omdat ze maar vrouw en getrouwd zijn. Bovendien hebben vrouwen daar — ongetrouwd of niet — heel dikwijls banen die verwant zijn met wat een huisvrouw doet: banen in de ondergeschikte of verzorgende sector, banen die je juist om hun ondergeschikte, of verzorgende aspect niet aan mannen kwijt kunt: doktersassistente, privésecretaresse, kleuterleidster, modinette.
Dolle Mina, en ook andere socialistische vrouwen, stellen daarom de rol van het gezin ter discussie, omdat de rol van de vrouw daar onlosmakelijk mee samenhangt.
Betekent dit dat de socialistische partijen in hun strijd tegen het kapitalisme dan ook meteen de rol van het traditionele gezin en de ondergeschikte functie van de vrouw aanpakken? Helaas niet! Die illusie heeft Dolle Mina vroeger wel gehad, en ook andere socialistische vrouwen (en mannen) hebben jarenlang gedacht dat de linkse partijen daar oog voor zouden krijgen. Nu nog proberen ze om in partijprogramma's aandacht daarvoor te vragen. Maar verder dan

een ietsepietsie sleutelen komen ze nog niet. Zelfs socialisten blijken zich eerder druk te maken om de Derde Wereld dan om gelijke betaling voor vrouwen of de herwaardering van het gezin.

De vrouwenbeweging en de verpeste samenleving
Wij, feministen, zien steeds meer dat socialisten dan wel opkomen voor de materiële verbetering van de laagste klassen, maar tegelijk toch — waarschijnlijk ongemerkt — besmet raken door bepaalde waarden van het zo gesmade kapitalisme. Zij lijden in hun zucht naar industriële expansie en vooruitgang óók aan produktieneurose

GEEN DISCRIMINERENDE BELASTINGMAATREGELEN

(steeds meer en meer), ze leggen over het algemeen nu óók eenzijdige nadruk op materiële welvaart, ze handhaven óók autoritaire gezagsverhoudingen (waarbij de bazen boven dan nog altijd mannen zijn), ze maken de mens óók ondergeschikt aan de machines en de computers, ze schakelen óók het gevoel in de arbeids- en andere menselijke verhoudingen uit, ze leggen óók de nadruk op wat een mens **presteert** en **verdient**, en niet op hoe en wat zij/hij **is**.

Vandaar dat feministen in groten getale uit de marxistische Dolle Mina-beweging zijn weggelopen, en over het algemeen het kapitalistische stelsel wel afwijzen, maar ook het socialisme gaan overstijgen.
Want onze samenleving kenmerkt zich ondanks een „milde verschuiving naar links" door agressie, concurrentie, massaproduktie, materialisme, gevoelsarmoede en contactstoornissen in zo grote mate dat we kunstmiddelen als communicatie- en sensitivitytrainingen nodig hebben. En dat is iets wat vrouwen in de emancipatiebeweging en daarbuiten nooit zullen accepteren. Vrouwen zijn in deze samenleving de enige groep die het minste is „besmet". Vrouwen zijn opgevoerd tot minder agressie, meer warmte, meer gevoel, ze maken makkelijker contact door een hogere mate intuïtie en invoeling, koestering en emotionaliteit. Ik zeg niet dat vrouwen van nature zo zijn, en dat mannen van nature agressief en gevoelsarm zouden zijn. Maar juist omdat aan vrouwen in dit economisch systeem niet die eisen werden gesteld die wel aan mannen gesteld worden (lage baantjes in de verzorgende sector, of huisvrouwschap vereisen nu eenmaal geen agressieve prestatiedwang of hard-zijn om hogerop te komen), hadden zij het geluk dat zij waarden konden bewaren of ontwikkelen die de samenleving nu in toenemende mate nodig blijkt te hebben. Bewuste feministen willen de nadruk die er nu eenzijdig ligt op prestatie, status en geld, vervangen door een minder eenzijdige waarin ook de „vrouwelijke" waarden (zie boven) aan bod komen. In zo'n maatschappij zouden bv lapmiddelen als sensitivity-trainingen overbodig zijn.
De vrouwenbeweging in totaal wil dus veel meer dan alleen recht op werk en opleiding voor vrouwen. Feministen willen eigenlijk een maatschappij waarin de waarden die aan vrouwen worden toegeschreven (en een beetje geringschattend als „halfzacht" werden bekeken) ook mee gaan spelen.

Dat mannen ook wat „vrouwelijke" waardes en vrouwen ook wat „mannelijke" waardes mogen vertonen. Ze geloven dat vrouw én man zowel zakelijk als gevoelig zouden mogen zijn. Ze willen dat kinderen door moeders én vaders zouden worden opgevoed (en dat eist een andere werkverdeling). Ze willen dat meisjes én jongens de kans krijgen om te worden wat ze willen: meisjes ook generaal bv en jongens ook kleuterleider, zonder dat er iemand gek kijkt. Ze willen recht op werk én vrije tijd voor vrouwen én mannen (dat eist kortere werkweken en een herziene taakverdeling). Een soberder maatschappij waarin wat meer accent komt op wel-zijn. Ze willen een maatschappij waarin de mensen, en niet alleen de vrouwen, warm en zorgvol met elkaar kunnen omgaan en echt naar elkaar kunnen luisteren, waarin mannen ook best eens mogen huilen of de baby wiegen en de vrouwen ook best eens mogen vloeken.

Als je het zo ziet, zit feminisme heel dicht aan bij groeperingen die welzijn beginnen te stellen boven welvaart.

Echt waar: feminisme: goed voor u!

HANNEKE VAN BUUREN

DISCUSSIE-BIJEENKOMSTEN HUMANISTISCH VERBOND

In de komende herfst organiseert het Humanistisch Verbond grote regionale discussie-bijeenkomsten voor iedereen, die met ons mee wil denken over de toekomst.

Milieuvervuiling,
overbevolking
[illegible]giecrisis,
[illegible]utting van grondstoffen,
brengen de toekomst der mensheid letterlijk in doodsgevaar. Het bekende Rapport van de Club van Rome heeft ons onontkoombaar voor de vraag geplaatst:

„Gaat de aarde onbewoonbaar worden?"
Veel mensen, organisaties en regeringen zoeken naar oplossingen, die er op gericht zijn, dat de mens op aarde kan blijven leven.
Daarbij komen we erg moeilijke problemen tegen. Het construeren van een samenleving, die in belangrijke opzichten geheel anders is, dan de samenleving, waarin wij nu leven, is geen eenvoudige opgave.

Toch kunnen wij het zoeken van oplossingen niet afschuiven naar de deskundigen. Ons eigen gedrag bepalen wij zelf. De mogelijkheid van voortbestaan van de levende natuur hangt meer af van het gedrag van alle mensen dan van de oplossingen van de deskundigen. Er wordt door ons allemaal teveel geconsumeerd en niet alleen door de deskundigen.
Datzelfde geldt voor het verwekken van kinderen.

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond is van mening, dat ook wij ons met deze problematiek moeten bezig houden.
Enerzijds omdat de vraag naar de toekomst een wezenlijk element vormt van elke levensovertuiging.
Anderzijds omdat er aan de ingrijpende veranderingen in onze levensomstandigheden, waar wij naar toe zullen moeten, belangrijke morele kanten zitten.
In een ethiek voor de toekomst wordt als eerste zedelijke vraag gesteld:

„Wat betekent mijn gedrag voor de toekomst der mensheid?".
Dat betekent, dat echtparen in de toekomst niet meer dan twee kinderen behoren te verwekken. Dat betekent, dat wij materieel soberder behoren te gaan leven.
Hoe moet die versobering echter verdeeld worden en zal dat lukken op vrijwillige basis?

Er zullen een aantal wettelijke maatregelen genomen moeten worden. Maar welke regering heeft de moed om deze impopulaire wetten uit te vaardigen vóór we door een ontredderende chaos tot veel verdergaande maatregelen gedwongen zullen worden?

Hiermede hebben wij nog maar een paar van de vele problemen genoemd. Het is erg nodig, dat wij over deze dingen met elkaar praten. Het gaat iedereen aan en iedereen kan een bijdrage leveren. Of vindt u het niet belangrijk, dat de mensheid kan blijven leven?

Het hoofdbestuur nodigt alle leden en belangstellenden uit over de overleveringsproblematiek met elkaar van gedachten te wisselen en te zoeken naar oplossingen.

Daartoe organiseert het hoofdbestuur in de komende herfst op vijf verschillende plaatsen in ons land op zaterdagmiddag grote discussie-bijeenkomsten.

De data en plaatsen zijn:

12 oktober te **Zwolle**, in Suisse aan de Blijmarkt 15 (in het centrum van de stad);

26 oktober te **Rotterdam**, in het Groothandelsgebouw aan het Stationsplein;

9 november te **Utrecht**, in het Jaarbeurscongrescentrum (achter het station);

23 november te **Eindhoven**, in het Philips Ontspanningscentrum aan de Mathildelaan.
(In het centrum van Zwolle is geen gelegenheid voor langdurig parkeren).

We beginnen telkens om één uur en eindigen om vijf uur.

De deuren gaan open om half één.
De toegangsprijs bedraagt *f* 2,50.

Vormingscentrum „Het Coornherthuis"

Humanistisch Vormingscentrum voor militairen,
Hoofdstraat 84, Driebergen, tel. 03438-2471.

Militairen! Het Humanistisch vormingscentrum nodigt u uit deel te nemen aan een bijeenkomst in het Coornherthuis.
Programma: wordt in overleg met de deelnemers samengesteld: gesprekken over aktuele zaken, levensvragen; kunst; film; werken met allerlei materiaal, enz., enz.
Duur: De bijeenkomsten duren van maandagmorgen 11 uur tot woensdagmiddag 2 uur òf van woensdagmiddag 5 uur tot vrijdagmiddag 2 uur.
Uitzonderingsverlof: Voor deze bijeenkomsten wordt uitzonderingsverlof verleend (ingevolge legerorder no. 60080, luchtmachtorder no. 60574).
Kosten: Deelname kost slechts *f* 3,—!
Bel of schrijf even naar het vormingscentrum en vraag uw commandant uitzonderingsverlof!

THEMA-BIJEENKOMSTEN
Er worden ook speciale bijeenkomsten georganiseerd over een bepaald onderwerp.
Voor november en december is dit thema:

Agressie

N.a.v. een film, een causerie en een strip zullen we met elkaar spreken over agressief gedrag, opvoeding, maatschappij, structureel geweld . . .
Wilt u meedenken over gewenste en mogelijke alternatieven? Bent u geïnteresseerd?
Kies dan een van de volgende data!

11—13 november	4—6 december
18—20 november	18—20 december
25—27 november	

Vermeld op uw aanvraag **speciale bijeenkomst** en richt deze aan Hoofdstraat 84, Driebergen.

DUKE ELLINGTON'S LEVENDE MUZIEK

Op 29 april van dit jaar werd Duke Ellington 75 en dat feest, gekoppeld aan het feit dat de jarige nog altijd actief met zijn muziek bezig was, vormde voldoende reden om 1974 tot Ellington-jaar uit te roepen. Helaas kwam er nauwelijks een maand later een veel dwingender motief bij: vrijdag 24 mei werd in New York het overlijden van de meester bekend. 1974 blijft het jaar van Duke, maar de jazz zal nooit meer worden wat zij geweest is.

De eerlijkheid gebiedt toe te geven dat ook vóór Ellington's dood zijn orkest al beland was in een welhaast onontkoombaar proces van muzikale neergang. De unieke kwaliteit van Ellington's jazz bestond altijd bij de gratie van de wisselwerking tussen zijn composities en zijn musici, met de lijfelijke aanwezigheid van Duke zelf als onmisbare katalysator.

Daardoor was het overlijden van altsaxofonist Johnny Hodges (Ellingtonian sinds 1928), vier jaar geleden, al een slag die de band nauwelijks te boven kon komen. Er was geen denken aan dat het verlies van Hodges ook maar enigermate gecompenseerd kon worden door het aantrekken van een andere altist, hoe professioneel ook. Met Hodges was eenvoudig een stuk van Ellington zelf gestorven.

Maar nu ook Duke zelf is weggevallen, kan er uiteraard helemaal geen sprake meer van zijn dat de resterende Ellington-organisatie ooit nog muziek zal voortbrengen, Ellington waardig. Lange jaren na de dood van orkestleiders als Glenn Miller en Tommy Dorsey trekken nog altijd bands onder hun naam de wereld door, en dat is al een enigszins luguber verschijnsel. Dezelfde kunstgreep toegepast op Duke's muziek is een vooruitzicht dat elke echte Ellington-liefhebber de rillingen over de rug doet lopen.

Toch heeft het er alle schijn van dat er in Amerika plannen in die richting worden gekoesterd. Duke's zoon Mercer Ellington (55), een redelijk bekwaam componist en trompettist maar geen schaduw van het talent van zijn vader, heeft bekend gemaakt dat hij voorlopig de leiding van het orkest heeft overgenomen. Hij is van plan diverse „honoured pianists" met de band te laten optreden (Billy Taylor was al vóór Duke's dood enkele malen voor hem ingevallen).

De resultaten van deze puur commerciële voortzetting van de Ellington-industrie moeten met angst en beven worden afgewacht. In ieder geval heeft altist-klarinettist Russell Procope, een van de allerlaatste resterende echte Ellingtonians, al de enig juiste conclusie getrokken en zijn ontslag genomen. „Ik ben (in 1946) lid van de band geworden om met Duke te spelen," was zijn afdoende motivering.

Een gebruikelijk bij-effekt van de dood van een jazzgrootheid is een golf heruitgaven van zijn platen — een verschijnsel dat onmiskenbaar elementen van lijkenpikkerij in zich draagt, maar dat anderzijds echte bewonderaars de kans biedt de dode op de enige waardige manier te gedenken: door het beluisteren van zijn muziek.

In Ellington's geval is van zo'n plotselinge aktiviteit bij de platenindustrie minder sprake. Al bij zijn leven was Duke zozeer een onaantastbaar monument geworden en ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag waren al zoveel plannen gemaakt, dat menige maatschappij waarschijnlijk alleen de slogan „Memorial-album" heeft moeten toevoegen aan reeds op de rails staande produkties.

De Franse RCA startte enkele jaren geleden al een serie van ik meen 17 LP's, waarop al het voor RCA opgenomen Ellington-materiaal compleet en chronologisch heruitgebracht zal worden. Concurrent CBS Frankrijk besloot vorig jaar dat voorbeeld te volgen met een serie dubbelalbums, waarvan het einde nog niet in zicht is. Tot dusverre verschenen drie delen, die de periodes 1925-'28, 1928-'30 en 1930-'32 bestrijken (CBS 67264, 68275 en 88000). Voor muziekliefhebbers die met Ellington kennis wilen maken, zijn zowel de RCA- als de CBS-serie minder aanbevelenswaardig. Beide projekten zijn gericht op de Ellington-verzamelaar die alles compleet wil hebben, inclusief de minder boeiende vocals en de soms nauwelijks afwijkende alternatieve versies van een en hetzelfde nummer, op dezelfde dag vastgelegd. (Ter voorkoming van misverstand: al zijn de opgenomen titels bij RCA en CBS vaak identiek, het materiaal van beide series overlapt elkaar nergens; Ellington nam in die jaren afwisselend voor beide maatschappijen platen op.)

Aardiger voor de beginnende Ellington-luisteraar is de LP „Jazz at the Plaza, vol. 2" (CBS S 65779), waarop de band „live" te horen is tijdens een feestje dat de platenmaatschappij Columbia voorjaar '58 in New York organiseerde. Behalve befaamde Ellington-steunpilaren als Johnny Hodges, Harry Carney, Paul Gonsalves, Russell Procope, Cat Anderson en Clark Terry zijn hier ook onverwachte gasten te horen: blues-shouter Jimmy Rushing, zangeres Billie Holiday en Basie-trompettist Buck Clayton, die het geheel overigens een minder karakteristiek Ellington-stempel geven.

„The English Concert" (United Artists UAD 60032/3, dubbelalbum) dateert uit 1971 en laat de band derhalve horen na het wegvallen van Johnny Hodges. Procope, Carney en Cootie Williams zijn er nog bij, maar als geheel maakt het orkest hier al een minder overtuigende indruk.

Wie via de aanschaf van één dubbel-LP een compleet beeld wil krijgen van Ellington's wonderbaarlijke kwaliteiten, moet onverwijld „The Great Paris Concert" (Atlantic ATL 60 044) kopen. Dit zijn concertopnamen uit 1963, die tot verbazing van velen pas tien jaar later werden uitgebracht. Maar de muziek is er niet minder om.

De band speelt hier met onstuitbaar enthousiasme en in een werkelijk gouden bezetting: Hodges, Procope, Gonsalves, Carney, Cootie, Cat Anderson, Ray Nance, Lawrence Brown, Sam Woodyard enz. Ook de repertoire-keus is zo ongeveer volmaakt: klassieke parade-paardjes als „Concerto for Cootie", „Rockin' in rhythm", „Perdido" en „Happy-Go-Lucky Local" naast een schitterende solo-set van Johnny Hodges en composities van langere adem als „Suite Thursday" en „A Tone Parallell to Harlem". Een mooier monument voor Ellington is moeilijk denkbaar.

Bert Vuijsje

JAN JONGBLOED

Anekdote;
Zo maar een willekeurige dag in het jaar 1959. Op de sportterreinen aan de Jan van Galenstraat in Amsterdam West werkt een nogal slungelachtige jongeman zijn oefenstof af. Keihard wordt hij onder handen genomen door zijn trainer. De jongeling ijverig en zeer geconcentreerd valt van links naar rechts en komt hevig transpirerend en zwaar bemodderd van het veld. Op zijn weg naar de kleedkamer valt zijn oog op de trainer van DWS en enige secondanten die zeer belangstellend naar de verrichtingen van die anonieme keeper hebben staan kijken.
Toen de gebrilde jongeman onder de douche stond ontwikkelde zich in de kantine van het sportcomplex het volgende gesprek.
Scout van het toenmalige DWS: „Ik vind die Jan Jongbloed een goede keeper. Ik heb hem een paar keer in de amateurclub VVA aan het werk gezien en ik dacht dat DWS aan hem een goede aankoop zou hebben. Trouwens we kunnen ons nooit een buil aan hem vallen. Wat is nou ƒ 3.000,— gulden. Daar kunnen we wel een gokje voor wagen."
Trainer Pepi Gruber een galante Oostenrijker die later Ajax zou gaan trainen en enige jaren geleden is overleden: „Ik zie het niet in die jongen. Het is een springer, geen keeper. We hebben twee uitstekende keepers. Wat moet ik met hem."
De scout gesteund door het bestuur won dit woordenduel en zo werd Jan Jongbloed toch door DWS gecontracteerd. Een historisch dagje in de geschiedenis van DWS. Een trainer die het niet in hem zag zitten en dan toch een contract krijgen. Een voetballeven dat waarschijnlijk zou bestaan uit een eindeloos lange rij van reserve-optredens. Kortom; geen opwekkende start voor een neo-prof.
Anekdote;
Op 7 juli 1974 speelt het Nederlands elftal de finale om het wereldkampioenschap voetbal in het Olympiastadion in München. Tegenstander West Duitsland, de ploeg die in eigen land tweemaal drie kwartier later tot wereldkampioen gehuldigd zal worden. In het doel, nadat hij in alle voorafgaande wedstrijden een opvallende rol heeft gespeeld Jan Jongbloed. De nu 34-jarige Jongbloed die nimmer datzelfde DWS — het huidige FC Amsterdam de rug heeft toegekeerd — heeft op oudere leeftijd de wereldpers gehaald. Geheel onverwachts, zo onverwachts als hij indertijd door DWS werd aangetrokken, had Jongbloed zich in het Nederlands elftal gespeeld. Goed; Neerlands doelwachter nummer één Jan van Beveren was door een blessure niet in West Duitsland, maar toch: toch had diezelfde Jongbloed de Nederlandse voetbalwereld verrast toen hij zo plotseling tot één van de sterren van het Nederlands elftal uitgroeide. Rinus Michels, onder de verscheiden Pepi Gruber eens speler bij Ajax had het beter gezien dan zijn vroegere oefenmeester. Jan Jongbloed was en is een talent. Een keeper zoals er niet veel in Europa rondlopen.
Het sigarenwinkeltje annex hengelsportzaakje in de typische Amsterdamse volksbuurt Jan Hanzenkwartier ademt nog steeds naar de finaleronde in West Duitsland. Posters met daarop de volledige équipe die de tweede plaats bemachtigde, shirts van tegenstanders en voetballen met handtekeningen vormen naast de sigaretten, sigaren en hengels een overheersend beeld. Voor Jan Jongbloed, zijn vrouw Dien en de buurt leeft het wereldkampioenschap nog. En terecht; op oudere leeftijd na een voetbalperiode die hem eigenlijk meer downs dan ups heeft gebracht lachte het succes hem nog zo toe. Dag-in-dag-uit wordt Jongbloed door zijn buurtgenoten nog herinnerd aan de verrichtingen in het land van onze

oosterburen. En je ziet aan zijn gezicht dat het hem nog niet begint te vervelen.
„Wat wil je", zegt hij. „Dit maak je als voetballer slechts één keer mee in je leven. En dan zeker voor mij. Wie had er ooit op gerekend dat ik, toen ik de dertig al gepasseerd was nog het Oranje zou halen. Niemand toch. Jongbloed was uitgeteld, internationaal dan. In 1962 geloof ik ben ik een paar keer reserve geweest voor het Nederlands elftal en heb ik een keertje tien minuten mogen invallen. Het was in Kopenhagen tegen Denemarken. Ik kreeg er nog één om mijn oren ook. Nou wat wil je. En dan dit nog. Ongelooflijk. Trouwens er was geen enkele reden om ook nog maar een greintje hoop te hebben dat ik nog terug zou komen. We zaten hier in Nederland dik in onze goede keepers. Zo maar een paar los uit het vuistje. Van Beveren, Thie, Stuy, Schrijvers en in mijn jeugd — hij zegt het lachend — Eddy Pieters Graafland, De Munck en Peter van de Merwe.
Bovendien speelde ik in een club die nou niet zo aan de weg timmerde. Ja, en dan is het lot bekend. Als je het geluk hebt in een sterke vereniging te spelen val je vanzelf op. Maar na die bloeiperiode van DWS, zo van 1962 tot 1966 heb ik altijd in de onderste moot van de ranglijst gebungeld. Gevolg: niemand sprak over je en ik had me al verzoend met een afscheid waarover geen mens zich druk zou maken."
De kentering kwam in de loop van het vorig seizoen. FC Amsterdam, de jonggeborene uit DWS en Blauw Wit begon aan een opmerkelijk seizoen. FC Amsterdam, bijgenaamd de Lieverdjes, haalde wekelijks de pers. Onder leiding van de ambitieuze oefenmeester Pim van de Meent timmerde de FC danig aan de weg. Akkoord het voetbal was niet van een Ajax of Feijenoord, doch de punten kwamen binnen en FC Amsterdam behaalde een alleszins sterk resultaat; aan het eind werd de FC afgevlagd als vijfde en is dit jaar gerechtigd deel te nemen aan de wedstrijden om de UEFA-Cup. Voor Jongbloed betekende de komst van Rinus Michels als supervisor van het Nederlands elftal zijn wederopstanding. Michels die in januari met toestemming van werkgever Barcelona werd benoemd door de KNVB maakte zich er van zijn nieuwe en moeilijke taak niet al te gemakkelijk af. Herhaaldelijk pendelde Michels van Barcelona naar Nederland en zo kon het gebeuren dat Michels aanwezig was bij de competitiewedstrijd FC Amsterdam-Feijenoord. Wel Jongbloed keepte toen één van zijn allerbeste wedstrijden. Foutloos en met een rust die op Michels een geweldige indruk maakte. Want Rinus Michels houdt nu eenmaal van het type-keeper die Jongbloed vertegenwoordigt. Bij Ajax had Michels jaren gewerkt met Gert Bals. Geen natuurtalent, maar wel een doelman die zijn taak ook tot ver buiten zijn territorium uitvoerde. Geen keeper dus die vastgenageld staat op zijn doellijn. En toen Michels hernieuwd kennis maakte met Jongbloed en in zijn achterhoofd al wist dat Van Beveren door diens blessure nooit en te nimmer in Duitsland kon optreden koos hij Jongbloed met Schrijvers en Treytel voor de selectie. Toen het eenmaal zo ver was en velen hun hoofd schudden om zoveel onbegrip van de benoemde supervisor zei Jongbloed in Zeist tegen mij: „Weet je nu ik eenmaal zo ver ben wil je ook meer. In het begin denk je, god, wat fijn dat ik erbij zit, nu wil ik gewoon de eerste keeper zijn. Maar ja, dat zal niet gebeuren. Piet Schrijvers, met wie ik al bij DWS in de clinch lag, omdat we elkaar gedurende twee jaar hevig beconcurreerden zal stellig nummer een blijven."
De bede werd gehoord. In Amsterdam mocht Jongbloed in een oefenwedstrijd tegen Argentinië optreden, nadat Treytel in Rotterdam en Schrijvers tegen twee Westduitse Bundesliga-clubs het doel had verdedigd. De keus was voor de buitenwereld moeilijk: voor Michels niet. Toen de opstelling voor de eerste wedstrijd tegen Uruguay bekend werd stond Jongbloed in het doel. „Geen discussie mogelijk", sprak Michels tijdens de persconferentie in trainingskamp Hiltrup. „Voor mij is hij vanaf het eerste begin de eerste keus geweest."
De serie in West Duitsland bevestigde Michels gelijk. Jongbloed, met Cruijff en Neeskens groeide uit tot één van de favorieten van het Nederlands elftal. Zijn gedurfde manier van keepen maakte indruk op alle voetballers en coaches. Jongbloed werd een naam die bekend werd over de gehele wereld.
„Ach dat wereldkampioenschap heeft me natuurlijk geen windeieren gelegd. In Duitsland al werd ik door Ajax benaderd. Ach je begrijpt dat je zo een kans met beide handen aanpakt. Het contract dat me voor ogen werd getoverd loog er niet om. Zoiets had ik in al die jaren bij DWS nog niet totaal verdiend. Kijk en dat vind ik nou eigenlijk het trieste van deze hele affaire. Opeens krijg je naam, opeens kun je geld verdienen. Daarom ben ik er nu helemaal van overtuigd dat er in Nederland nog heel veel onbekend talent rondloopt. Talent dat niet naar boven kan komen omdat de omgeving, de spelers dus, te zwak zijn. Als keeper is het bij tijden wel mogelijk te schitteren. Als je een paar keer een goede redding verricht, vinden ze je al geweldig. Dat had ik een paar jaar geleden toen we met DWS tegen Chelsea speelden. Het was in Londen Ik was die avond gewoon niet te passeren. Kwestie van geluk en vorm van de dag. De dag daarop enorme koppen in de Engelse en Nederlandse kranten. „Jongbloed held van Stamfordbridge (de naam van het stadion van Chelsea, W.J.) Ach en dan een week later schrijven diezelfde journalisten je weer helemaal weg als je een keer een bal verkeerd beoordeelt. Kijk en dat vind ik nou de betrekkelijkheid van topsport. Je bent verschrikkelijk kwetsbaar."
Jan Jongbloed beseft dat hij door zijn aanblijven bij FC Amsterdam — voorzitter Stoop lonkte na de aanbieding van Ajax opeens wel met een vet contract — kwetsbaar zal blijven. Het team van Van de Meent heeft nu eenmaal niet de kwaliteit die het Oranjeteam bezit. Daarom zal Jan Jongbloed dit seizoen stellig foutjes maken. Hij zegt: „Dat vind ik niet erg. In Duitsland heb ik zeven wedstrijden gespeeld en ook in de vriendschappelijke wedstrijd tegen Zweden deed ik mee. Ik besef dat als Jan van Beveren weer helemaal van de partij is de concurrentie nog groter is. Maar ik zou het onredelijk vinden als ik gewipt word zonder dat ik gefaald heb. Laten we maar om die plaats knokken."
In zijn winkel wordt geknikt door het aanwezige vrouw- en manvolk. Voor hen zal het niet gebeuren. Bondscoach Knobel heeft het laatste woord.

WIM JESSE

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis,
Hoofdstr. 84, Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur A. Zoetebier
Hoofdraadsman

EGO

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN NR. 11 - NOV. 1974 - 13e JAARGANG

Abonnementsprijs ƒ 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

EN
VERDER
VERDRAAGZAAMHEID
OP
PAGINA 2
FILMROODDELS
OP
PAGINA 6/7
EN
HARDOP
EFFICIENT
DENKEN
OP PAGINA 12

Vaste medewerkers:
Frits Barend
Wim Jesse
Bert van de Kamp
Peter J. Morée
Rien Robijns
Casper Vogel
Bert Vuijsje
Dick Zaal

PAGINA 8/9
WAT IS DE ROL VAN DE CIA?

THE GREAT GATSBY
VALSE ROMANTIEK IN EEN KNAPPE FILM

PAGINA 10/11
GEEN SUBSIDIE
ZONDER INSPRAAK

TWINTIG VRAGEN
EN ANTWOORDEN
VOOR U OP PAGINA 4/5

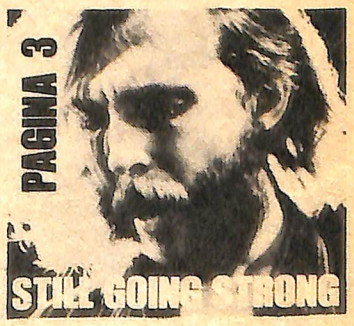

PAGINA 3
STILL GOING STRONG